

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Kuidas aidata kaasa muinsuskaitsealuste elamute renoveerimisele?

Kokkuvõtte muinsuskodude omanike
töötubadest

Detsember 2024

MuinsusKODU renoveerimise teejuht

Ühe maja renoveerimine on üldjuhul keeruline, aeganõudev ja kallis ettevõtmine. Oma kodu on omanikel soov renoveerida ka hästi ja õigesti. Kultuuriväärtusliku hoone renoveerimise muudavad veelgi keerulisemaks ja kulukamaks mitmesugused nõuded ja piirangud, mille eesmärk on säilitada hoone ajaloolisi ja arhitektuurseid väärtusi ning algupära. Omaniku jaoks kerkib sellisel juhul üles mitmeid küsimusi soovitus- ja lubatust ning mõnikord ka hirm oma valikutes eksida.

Eestis kehtiva ehitusseadustiku järgi ei rakendata energiatõhususe miinimumnõudeid muinsuskaitsealustele ja miljööväärtuslikuna määratletud hoonetele, mille olemust või välisilmet nende nõuete täitmine oluliselt muudaks. Samas on suurem soojapidavus, parem sisekliima ja väiksemad küttekulud eesmärgid, mille saavutamine on samavõrd oluline ka nendes majades, et luua mugavat, kliimasõbralikku ja rahaliselt jõukohast elukeskkonda – seda aga viisil, mis arvestaks nende hoonete väärtustega.

Sellest kahetisest püüdlusest lähtubki [LIFE heritageHOME](#) ehk MuinsusKODU renoveerimise teejuht – kolmeaastane teadusarendusprojekt (2023–2026), mille eesmärk on kaasa aidata muinsuskaitsealuste, st muinsuskaitsealadel asuvate ja mälestiseks tunnistatud elamute ehk “muinsuskodude” renoveerimisele ja energiatõhususe parandamisele. Tegemist on riikliku renoveerimiskava elluviimist toetava mahuka teadusarendusprojekti [LIFE IP BuildEST](#) (2022–2028) sõsarprojektiga, mis keskendub kitsamalt just kultuuriväärtuslikele elamutele.

Projekti juhib Kultuuriministeerium ja selles osalevad partneritena Kliimaministeerium, Muinsuskaitseamet, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Kunstiakadeemia ja rahvusvahelise muinsuskaitse ekspertorganisatsiooni ICOMOS Eesti Komitee. Projekti kaasrahastab Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet (CINEA) keskkonna ja kliimaeesmärkide saavutamiseks loodud LIFE programmist.

Projekti peamised eesmärgid on:

- △ renoveerimisega seotud erinevate osapoolte teadmiste täiendamine ja ühtlustamine kultuuriväärtuslike elamute eripäradest ja energiatõhususe parandamise võimalustest;
- △ sobivate renoveerimislahenduste väljatöötamine, mis aitaksid muuta kultuuriväärtuslike elamuid energiatõhusamaks, säilitades samas nende väärtusi;
- △ kultuuriväärtuslike hoonete renoveerimise rahastus- ja toetusmeetmete analüüsimine teiste riikide näitel ja nende Eestis kasutuselevõtu hindamine;
- △ renoveerimisteenuse hõlbustamine tervikliku nõustamisteenuse, vastava digikeskkonna ja koduomanikele suunatud renoveerimisatlaste toel.

Projekti peamiseks kasusaajateks on muinsuskodude omanikud, kellega koostöös on kavandatud ka erinevate lahenduste väljatöötamine, nende testimine ja tagasisidestamine. Selleks kutsusid Eesti Kunstiakadeemia ja Muinsuskaitseamet muinsuskodude omanikke osalema 2024. aasta novembris koosloome töötubades, mis toimusid Tartus, Pärnus ja Tallinnas. Järgnev kokkuvõtte koondabki töötubade olulisemad tulemused ja järeldused.

Muinsuskodude omanike töötoad

Tartus, Pärnus ja Tallinnas korraldatud töötubadesse teemal "Kuidas aidata kaasa muinsuskaitsealuste elamute renoveerimisele?" olid oodatud muinsuskodude omanikud kogu Eestist. Töötoas osalemise kutse saadeti e-mailiga muinsuskaitsealadel ja mälestistes asuvate elamute koduomanikele, kes on Muinsuskaitseametile või selle Tallinna ja Tartu halduspartneritele teadaolevalt astunud hiljuti samme oma elamu renoveerimiseks. Lisaks levitati üleskutset töötubades osalemiseks sotsiaalmeediakanalites, sh temaatilistes Facebooki gruppides. Kutsele vastas 65 koduomanikku, kellest 52 registreeris end töötuppa (neist osales omakorda 40) ning ülejäänud olid huvitatud edaspidi projektis osalema ja infot saama.

Lisaks Tartu, Pärnu ja Tallinna muinsuskodu omanikele osalesid töötubades ka Viljandis, Võrus, Lihulas, Sindis, Haapsalus ja Kuressaares ning Pärnumaa, Tartumaa ja Harjumaa valdades asuvate muinsus- või miljöövääruslike elamute omanikud.

Töötubades toimusid väiksemates, 4–5 osalejaga laudkondades arutelud, milles otsiti ühiselt lahendusi renoveerimistekonnal kogetud kitsaskohtadele. Aruteludes said kõik osalejad oma kogemusi ja mõtteid jagada ning laudkondades arutatut tutvustati ka vastastikku üksteisele.

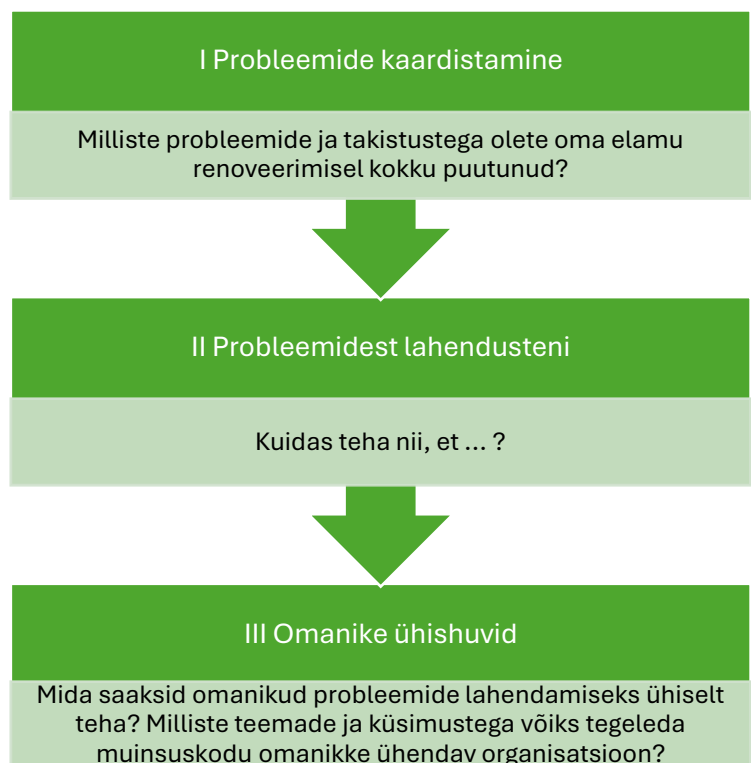

FOTOL: Projektijuht Kadri Kallast tutvustab projekti eesmärke Tallinna töötoas (21.11.2024) osalejatele.

Töötubade fookuses oli kolm üksteisega seonduvat teemat:

- I- Renoveerimistekonnal kogetud probleemid ja takistused;
- II- Ettepanekud nende probleemide lahendamiseks ehk *kuidas teha nii, et* ...;
- III- Võimalused muinsuskodude omanike ühiste huvide koondamiseks ja esindamiseks.

Arutelusid aitas ette valmistada ja läbi viia [MTÜ Sotsiaalse Innovatsiooni Labor](#), kellel on pikaajalised kogemused koosloome kasutamisel avalike teenuste disainis.

Probleemid muinsuskodu renoveerimisel

Olgugi, et igal majal on oma n-ö renoveerimis(aja)lugu, koorus muinsuskodude omanike kogemustest välja hulk sarnaseid probleeme ja väljakutseid:

- △ KÜ liikmete, omanike ja naabrite lahknevad väärtushinnangud ja seisukohad renoveerimise vajalikkuse ning valikute suhtes, koostöötahte puudumine, KÜ juhi läbipõlemine;
- △ Omandisuhete ja KÜ tegevusega seotud juriidilised probleemid, sh mitme hoone/ elamu haldamine ja majandamine ühes KÜ-s;
- △ Info ja teadmiste puudumine, kuidas ehk millest, kellest või kuskohast renoveerimist üldse alustada;
- △ Info nappus või puudumine vajaliku pädevusega ja usaldusväärsete tööde teostajate (projekteerijate, ehitajate, uuringute läbiviijate, järelevalve teostajate jt) kohta;
- △ Info nappus või puudumine ajaloolistele hoonetele sobivate materjalide ja nende kättesaadavuse, samuti vana materjali taaskasutusvõimaluste kohta;
- △ Ehituslike teadmiste ja kogemuste puudumine, insener-tehnilise alase nõu nappus;
- △ Spetsialistide erinevad või puudulikud suunised, ekspertarvamuste paljusus ja lahknevus;
- △ Eri ametkondade (Muinsuskaitseamet, Päästeamet, Kredex/ EIS) nõuete ja tingimuste jäikus, põhjendamatus ning kohatine vastukäivus;
- △ Projekti ja ehitustööde tellimisega ning teostamisega seotud probleemid: nõutava pädevusega tegijate vähesus ja hõivatus, alltöövõtjate ebakompetentsus; tööde kõrge hind, osade kaupa renoveerimine;
- △ Piiratud rahastusvõimalused, toetuste väiksus ja vähesus, raskused kodu kindlustamisel;
- △ Kohalike omavalitsuste tegevus või tegevusetus muinsuskaitsealuseid elamuid ümbritseva linna- ja tänavaruumi korrashoiul ja kujundamisel, mis mõjutab nende elamute seisukorda.

Ehkki suur osa kirjeldatud probleeme võib ette tulla mistahes elamu renoveerimisel, lisandub muinsus-kaitsealuste majade puhul neile mitmeid lisakihte või -tahke – olgu siis erinevate seotud osapoolte, täiendavate nõuete ja nendest tulenevate lisakulude või majade väiksuse tõttu, mis jätab need kulud samas vähemate omanike kanda.

Jagatud kogemused pakkusid osalejatele seetõttu huvitavat võrdlusvõimalust ja tekitasid omajagu äratundmist.

FOTOL: Muinsuskodude omanikud vestlusringis projekti meeskonna liikmetega Pärnu töötoas (14.11.2024).

Töötubades pakutud lahendused

Töötubades läbi viidud aruteluringid ei piirdunud ainult probleemide kaardistamisega, vaid ühiselt püüti leida väljatoodud kitsaskohtadele lahendusi. Sarnaselt probleemidele ühtisid mitmetel puhkudel ka omanike pakutud lahendusettepanekud ja ootused.

Kuna üheks korduvaks kitsaskohaks oli erineva info leitavus ja kättesaadavus, sooviti, et kogu muinsuskodu renoveerimist puudutav info oleks ülevaatlikult ja arusaadavalt koondatud ühte kohta ehk „kogu vajalik info ühest kohast“.

Samamoodi on omanike jaoks puudu üks konkreetne koht ja/ või inimene, kus ja/ või kellelt saaks just oma maja probleemidest lähtuvat inseneritehnilist nõu ning suuniseid ja tuge renoveerimisteenkonna alustamiseks ning edukaks läbimiseks.

FOTOL: Arutelu Tartu töötoas (8.11.2024)

Välja toodud probleemide ja lahendusettepanekute hulgas oli nii õigusruumi, ametkondade (koos)tööd ja nõudeid puudutavaid küsimusi kui ka laiemalt muinsuskodude omanike kogemuste vahetusega ja laiemalt väärtustamisega seotud näiteid:

- △ *Meil täna lähenetakse [korterühistutele] kinnistupõhiselt. Minu enda kogemus on, et tegelikult tuleks läheneda hoonepõhiselt. See on väga suur probleem tegelikult sellises ühistus, kus on kaks hoonet. Me oleme natukene nagu sundabielus. ... Oleks hästi oluline [läheneda hoonepõhiselt], see annaks paljudele hoonetele võimaluse oma maja korda teha. (Pärnu)*
- △ *Eritingimuste poole pealt need, kes neid välja annavad, võib-olla nad ise võiksid mingeid lahendusi välja pakkuda, et ei ole nii jäigad, et meie tahame nüüd ainult nii ... (Tartu)*
- △ *Kredexi nõuded peaksid tulema lahti praegu ka nn muinsuskodudele. Et kuidagi moodi see paindlikkus ... see on NIII range ... sa ei saa kohe mitte ... et kui ma ikkagi ei taha ja puitmajja ma seda ventilatsiooni kuidagi panna ei saa, laed ei lase ja kõrgus ei lase, siis ongi JOKK, pane oma pillid kokku ... (Tartu)*
- △ *Võiks olla ka nõustamispäevad, sellised näidishoostamised nagu on Maa-arhitektuurikeskusel ka linnades ... Ja miks mitte, kui on muinsuskaitse aastaauhinnad, auhinnatud objektid, siis nende juures teha sellised avalikud külastused, kus minnakse kohale, räägitakse nendest väärtusest, räägitakse tehtud töödest, kogemustest, et mis läks hästi, mis läks halvasti, kes tegi. See natukene lahendaks ka teist probleemi, et kust leida spetsialisti. (Tallinn)*
- △ *Riik võiks väärtustada seda, et on inimesed, kes tahavad sellega [muinsuskodude renoveerimisega] tegeleda. Tegelikult kui palju on maju, kus ei ole seda initsiatiivi, et üldse teha. (Tallinn)*

Valik töötubades käsitletud probleemidele pakutud lahendusettepanekutest:

Omanike/ KÜ liikmete suhete, eriarvamuste ning koostööga seotud probleemid

- Erialaspetsialistide, sh muinsuskaitse nõunike ja konsultantide kaasamine KÜ koosolekutele
- Erinevate ülesannete ja rollide teadlikum jagamine KÜ liikmete vahel
- Talgute korraldamine maja korrashoiuks ja omanike/ KÜ liikmete suhete tugevdamiseks
- Kogemuste vahetamine ja edulugude jagamine KÜ-de vahel, üksteise kogemustest õppimine

Erinevate ametkondade nõuete ja tingimustega seotud probleemid

- Muinsuskaitse ja Päästeameti nõuete vastukäivuse lahendamine ametkondade endi tihedamas ja tõhusamas koostöös
- Sundventilatsiooni nõudest loobumine kultuuriväärtuslike elamute puhul, selle otstarbekuse hindamine elamu/ projekti põhiselt
- Muinsuskaitse eritingimustega koos ka lahendusvariantide pakkumine

Tööde tellimise ja teostamisega seotud probleemid

- Tööde teostajate ja meistrite järjepidev väljaõpe ning koolitamine
- Tellijapoolse tagasiside andmise võimalused ning tunnustus-/ usaldusmargise loomine pädevusega ja usaldusväärsetele tööde teostajatele
- Etapilisel ja/ või osade kaupa renoveerimisel võimalus jätkata koostööd sama ehitusfirmaga, mitme pakkumise nõudest loobumine

Kohalike omavalitsuste tegevuse või tegevusetusega seotud probleemid

- KOVi plaanides ja tegevustes teadlikum ajaloolise keskkonna, ehitatud pärandi ja selle omanikega-kohalike elanikega arvestamine, vastavate plaanide avalikustamine-kättesaadavaks tegemine
- Muinsuskaitse ja KOVide tihedam ja tõhusam koostöö kultuuriväärtuslike hoonete ning vanalinnade väärtuste säilitamisel

Rahastusvõimaluste, toetuste ja kindlustusega seotud probleemid

- Kultuuriväärtuslike elamute erisustega, sh lisakuludega arvestamine toetuste tingimustes, kaalutletum ja läbipaistvam taotluste hindamine
- Maksusoodustuste kohaldamine kultuuriväärtuslike elamute renoveerimisele
- Vanalinnade turismitulust kindla osa suunamine samade asumite korrashoiuks
- Riikliku kindlustustoe või -võimaluste loomine muinsuskodudele

“Kogu vajalik info ühest kohast”

Muinsuskodude omanike üheks läbivaks ootuseks oli ühtne infoportaal – näiteks “muinsuskodu.ee” nagu ühes töötoas pakuti –, kuhu oleks koondatud muinsuskaitsealuste ja teiste kultuuriväärtuslike elamute renoveerimiseks vajalik info ja suunised, sealhulgas:

Etapiline ja samm-sammuline tegevusjuhised renoveerimisteeda alustavale ja läbivale omanikule

Renoveerimisega seotud nõuded, vajalikud taotlused ja load, seadusandlus

Tööde teostajad, sh nende tegevusprofiil ja -piirkond, kogemused ja tehtud tööde referentsid, tellijate tagasiside ja soovitus

Näidis-renoveerimislahendused, parimad praktikad

Ajaloolistele hoonetele sobivad materjalid, tootjad ja edasimüüjad

Vana materjali taaskasutusvõimalused ja materjalilaod

Terviklik ja ajakohane koondinfo erinevatest renoveerimistoetustest, avatud ja eesootavatest taotlusvoorudest ning taotluste tingimustest

Kogemuslood (lisaks kogemuste vahetus ka eraldi veebikeskkonnas)

KKK ehk korduma kippuvad küsimused ja vastused

Tehisintellekti/ AI võimalused – nt virtuaalne nõustaja, juturobot tüüp küsimustele vastamiseks jm.

Ühe eeskujuna või näidislahendusena mainisid mitmed osalejad olemasolevat veebikeskkonda ehitusgiid.ee ehk ehitamise teejuhti, mis selgitab vajalikke mõisteid ja õigusraamistikku, kirjeldab olulisimaid tegevusi ja nõudeid ning juhendab, kas ja milliseid lube või kooskõlastusi on vaja; lisaks selgitab esitatud infot ka visuaalselt:

Võiks olla ehitusgiid.ee sarnane teejuht, kus on step-by-step ja pildimaterjalidega illustreeritud, et kuidas protsess käib. (Pärnu)

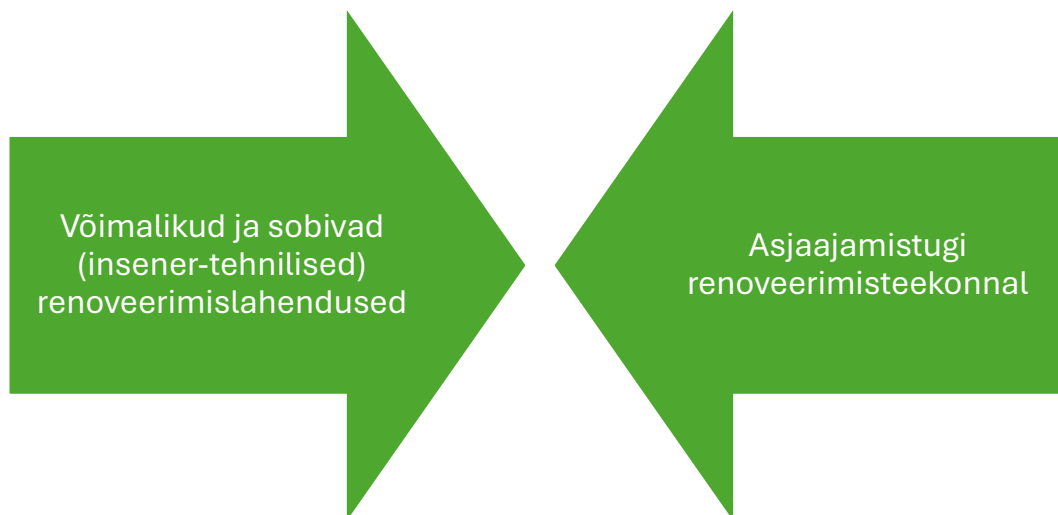
Eestis on olemas hästi tore asi nagu Ehitusgiid, kus on lahti seletatud, mis laadi ehitustegevused mingisuguseid lubasid, asju nõuavad. Mingi sarnane asi võiks olla. See leht on tehtud hästi arusaadavaks kodanikele. Oleks jube hea, kui [selline asi] oleks ka Muinsuskaitseametil. (Pärnu)

“Üks koht, üks inimene”

Kui infoportaali võiks olla koondatud kõigile muinsuskodu omanikele üht- või teistpidi vajalik info digitaalselt, siis lisaks sellele soovivad omanikud, et oleks piltlikult öeldes “üks koht ja üks inimene”, kellelt nad saaksid personaalset, oma muinsuskodu vajadustest ja probleemidest lähtuvat vajalikku infot ja nõu. Omanike soovi võtab hästi kokku ühe osaleja sõnastatud ootus:

Ma lähen kuhugi ja ütlen, et mul on vaja muinsuskaitsemaja vaja korda teha – et siis on keegi, kes tegelebki sellega, et ma saan sealt kõik ühe lahendusena kätte.

Konkreetsemalt sooviksid omanikud sellest “ühest kohast” ja/või “ühelt inimeselt” saada aga nii ehituslikku ja insener-tehnilist renoveerimisalast nõu (“põhiline, et aitaks koostada seda rekonstrueerimise või renoveerimiskava, leida need sobivad tehnilised lahendused”; “üldtunnustatud spetsialist, kes annab ühte kindlat infot”; “keegi võiks tulla tehniliste lahendustega appi, mis oleks siis sellele hoonele kõige parem”) kui ka tuge renoveerimisega seotud asjaajamises ja renoveerimisteenikonna läbimisel (“et oleks keegi, kes seoks kokku need erinevad asjad”; “keegi, kes aitaks järje peale, sest alguses ei orienteeru, et millest üldse alustada”; „et need suunised oleksid hästi konkreetsed, et vot selle ameti poole peate pöörduma”; “keegi, kes küsib, et kuule, kas te nüüd alustate ikka või mis teil on takistused”; “keegi, kes küsib, kuidas sul läheb, kus sa oled kinni”).

Selles osas, kus selline “üks koht, üks inimene” võiks asuda ehk kuhu ja kelle poole muinsuskodude omanikud võiksid renoveerimisalase nõu ja info saamiseks pöörduda, ei olnud osalejatel samas ühte konkreetset eelistust ja pakuti erinevaid võimalusi – nt kohalik omavalitsus, Muinsuskaitseamet ja selle maakondlikud nõunikud, spetsiaalne infokeskus/ MTÜ, tunnustatud spetsialistide üle-Eestiline võrgustik vmt.

Energiatõhusus muinsuskodudes?

Energiatõhusus on muinsuskodude omanike jaoks aktuaalne teema peamiselt “külma toa” ja kõrgete küttekulude tõttu, aga ka renoveerimiseks sobivate rahastamisvõimaluste leidmisel, sest üheks rahastamise tingimuseks on osadel juhtudel seatud elamu energiatõhususe parandamine. Samas tekitab „muinsuskodu energiatõhusus“ omanikel ka mitmeid küsimusi, sh:

- △ Missugused on üldse võimalikud viisid ajalooliste kultuuriväärtuslike elamute soojapidavuse parandamiseks ja energiakulude kokkuhoiuks juhul, kui välisseinte soojustamine pole võimalik või seda ei lubata hoone algupärase välisilme ja proportsioonide säilitamiseks?
- △ Miks nõutakse Kredexi/ EISI renoveerimise toetuse tingimustes sundventilatsiooni paigaldamist ka ajaloolistesse elamutesse, kus selle järele ei tajuta vajadust või on selle paigaldamine ehituslikult ja tehniliselt keeruline ning rahaliselt omanikele lisakulu?
- △ Mis saab energiatõhususe parandamisel “vanadest majadest” ja näiteks nende (restaureeritud) ajaloolistest akendest ja udest?
- △ Kes või kus üldse tegeleb kultuuriväärtuslike elamute energiatõhususe küsimustega ja sellel teemal nõustamisega?

Muinsuskodude omanike muresid ja küsimusi illustreerivad hästi erinevate osalejate ütlused:

- △ *Kindlasti see energiatõhususe teema on hästi oluline. Hiljuti üks naaber kolis välja, ütles, et liiga külm on lihtsalt. Küttekulud on nii suured. (Tallinn)*
- △ *Me oleme ka näinud seda vastuolu või siis heade lahenduste puudumist muinsuskaitse tingimuste ja energiatõhususe vahel. Kui ikkagi öeldakse, et fassaadi ei tohi soojustada, siis sul ongi külm maja. Sul ongi vähe variante. ... Maja on jätkuvalt väga külm. Mida siis ikkagi teha? (Tallinn)*
- △ *Mina kui seal [muinsusmajas] elav inimene tahaks, et ma ei maksaks õhu kütmise eest talvel. ... No midagi ju annab teha ... See ei ole ju nii, et midagi ei saa ... et see, kes elab mälestises maksabki ennast hulluks nii renoveerimise kui pärast oma kommunaalkulude eest ... (Tallinn)*
- △ *KredEx nõuab, et energiatäht peab paremaks minema, ... selle projekti tulemusel peab paranema energiaklass. ... Aga kui ma ei tohi väljastpoolt soojustada? Kuidas ma saan selle? (Pärnu)*
- △ *Näiteks just energiatõhususe tingimused – ma pidin nagu ise ekspert olema, ütlema, et mis materjale me tahame kasutada. Mul ei ole ehitusalast teadmist, mitte midagi. Me pidime ise võitlema selle eest, et saaks mingigi soojapidava materjali sinna puitkarkassi vahele. (Tartu)*
- △ *Sisse kolides lasksin Tartu linnavalitsuse abiga, miljööväärtuslike hoonete avatäidete abiga restaureerida aknad ... Nüüd tekib mul küsimus, kas energiatõhususe parandamiseks olen ma sunnitud need [restaureeritud puit]aknad vahetama? Praegu kenasti takutan neid talveks, aga ... ma ei tea. (Tartu)*

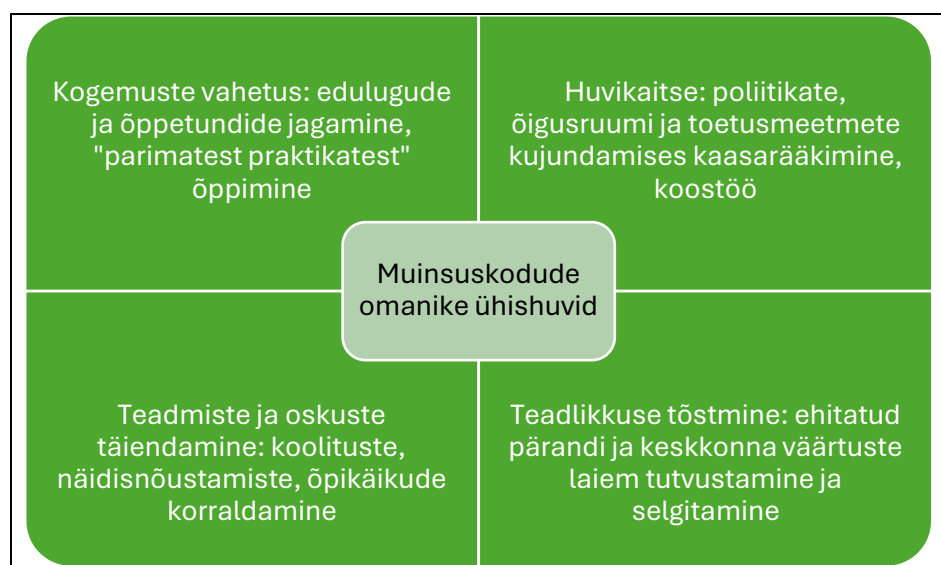
Omanike ootus on seetõttu nii ühtselt kokku lepitud põhimõtted, kuidas kultuuriväärtuslikes elamutes energiatõhusust parandada, kui ka neile vastavate insener-tehniliste lahenduste pakkumine:

- △ *Idee poolest peaks muinsuskaitse, kui ta tahab sellega [energiatõhususega] tegeleda, olema selge arusaamine, mida siis tohib ja mida ei tohi. (Tallinn)*

- △ Siit-sealt nagu on mingeid asju, aga võiks olla üks kompleksne lähenemine hoonele, et mis siin kõige mõistlikum on teha. ...On küll energiaauditid, aga keegi võiks tulla tehniliste lahendustega appi, mis oleks siis sellele hoonele kõige parem. (Pärnu)

Omanike ühishuvide esindamine

Töötubades välja toodud muinsuskodude omanikke ühendavad huvid ja küsimused võib üldistavalt kokku võtta nelja laiema teemana:

Küsimuses, kas ja missugune võiks olla muinsuskodude omanikke ühendav organisatsioon, esitati aruteludes erinevaid mõtteid, muu hulgas sõltuvalt ühishuvide laadist. Kui näiteks huvikaitse eeldab kindlat tüüpi organiseerumist, siis kogemuste vahetus ja jagamine pigem avatumat, nt veebi- või sotsiaalmeediapõhist keskkonda või platvormi, mis aga ei tohiks samas muutuda "anonüümseks jututoaks" või kommentaariumiks, kus ringleb hulgaliselt mitteteemakohast "spämmi", infot ja arvamusi.

FOTOL: Tartu töötoas (8.11.2024) osalenud muinsuskodude omanikud.

Nagu töötoad näitasid, ollakse huvitatud kohtumistest ja suhtlusest teiste omanikega, kogemuste, info ja mõtete vahetustest. Avatud arutelud pakkusid sealjuures võimalusi eri vaatenurkade väljatoomiseks ja märkamiseks.

Olgugi, et muinsuskodude renoveerimine võib olla pikk ja omajagu frustreriv kogemus, võib ühistest muredest jõuda ka hulga konstruktiivsete lahendusteni. Ehk nagu üks osaleja oma tagasisides tõdes: "Hulga asiseid inimesi ühel lainel."

Mis saab töötubades tehtud ettepanekutest edasi?

Üheks oluliseks tööloiguks LIFE heritageHOME projektis on seadusandlusega seotud lünkade, erinevate õigusnormide vastukäivuse ning ametkondade (koos)töös esinevate puuduste tuvastamine, mis mõjutavad muinsuskaitsealuste elamute renoveerimist ja energiatõhususe parandamist. Omanikelt saadud tagasiside juhtis siin tähelepanu mitmetele teemadele ja aspektidele, millega tuleb arvestada ja tegeleda.

Vastav analüüs on ühtlasi aluseks muinsuskodude renoveerimist ja energiatõhususe parandamist toetava tervikliku nõustamisteenuse visiooni loomisele, mis valmib projektis 2025. aasta lõpuks; teenuse enda piloteerimine jääb 2026. aastasse. Visiooni koostamisel võetakse muu hulgas arvesse nii üksikutes omavalitsustes korteriühistutele ja omanikele juba pakutavate ([Tartu renoveerib](#), [Võru õpilabor](#)) ning loodavate renoveerimisteenuste kogemusi; [energiatõhususe direktiivist](#) tulenevaid nõudeid hoonete energiatõhususe ühtsete kontaktpunktide loomiseks kui ka muinsuskodude omanike koosloome töötubades tehtud ettepanekuid ja kirjeldatud ootusi.

Nõustamisteenuse üheks keskseks osaks on ka digikeskkond, mis peaks koondama koduomanikele renoveerimiseks vajaliku info ja andmed. Kuna riikliku renoveerimiskava elluviimist toetavas teadusarendusprojektis LIFE IP BuildEST (2022–2028) on [ehitusgiid.ee](#) eeskujul loomisel analoogne renoveerimisgiid, siis on küsimuseks, kuidas kajastada sealsamas ka muinsuskaitsealuste ja laiemalt kultuuriväärtuslike hoonete renoveerimise spetsiifikat. Töötubades osalenud muinsuskodude omanike positiivne tagasiside ehitusgiidile näitab igal juhul, et uu(t)e lahendus(t)e loomisel tasub eeskuju võtta olemasolevatest näidetest.

Projektis on valminud muinsuskodu renoveerimise teekaardi esimene versioon – alustades omaniku soovide kaardistamisest kuni renoveeritud kodu hoolduseni –, mis on koos põhjalike selgitustega leitav Muinsuskaitseameti kodulehelt: <https://muinsuskaitseamet.ee/muinsuskodu-renoveerimise-teenonna-kaart>

Muinsuskodu renoveerimise teekaardiga tutvumiseks on võimalik kasutada erinevaid vaateid:

- △ **Tervikvaade:** <https://muinsuskaitseamet.ee/muinsuskodu-renoveerimise-teenonna-kaart/tervikskeem>
- △ **Etapivisiline vaade:** <https://muinsuskaitseamet.ee/muinsuskodu-renoveerimise-teenonna-kaart/etapid>

Teekaardi loomisel on arvestatud 2024. aasta jaanuaris-veebruaris avaliku sektori teenusdisaini töötoa “Innosprint” raames Kuresaare, Pärnu, Tallinna, Viljandi ja Võru muinsuskodude omanikega läbi viidud intervjuusid ja konsultatsioone; [kokkuvõtte](#) sellest on leitav ka projekti kodulehelt. Muinsuskodu omanike tagasiside teekaardi edasiarenduseks on väga teretulnud!

Projekti 2025. aasta olulisematest tegevustest ja tulemustest võib veel välja tuua:

Aasta alguses avaldatakse projekti kodulehel lõppeval aastal läbi viidud muinsuskodu renoveerimise parimate praktikate analüüs, mille viisid koostöös läbi Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Kunstiakadeemia ja Muinsuskaitseamet. Suvel valmivad ka renoveerimise parimaid praktikaid tutvustavad demovideod.

Sügisel valmib valdkonna ekspertide koostöös ajalooliste hoonete rohepöörde harta, mis on samm valdkondade vahelise teadmuse ühtlustamise poole kultuuriväärtuslike hoonete rollist ja võimalustest kliimakriisi kontekstis.

Lisaks on tuleva aasta tegevuste hulgas toetusmeetmete analüüsi läbiviimine, renoveerimislahenduste jooniste koostamine, tervikliku nõustamisteenusega seotud digikeskkonna testversiooni loomine ja mitmed teised tegevused, milles töötubadest saadud infot on plaanis kasutada. Töötubades jagatud konkreetseid kogemusi, arvamusi ja ideid ei seostata projekti edasistes tegevustes osalejate nime, elamu aadressi vm otsest või kaudset tuvastamist taustinfoga, vaid kasutatakse üksnes anonümiseeritult.

Töötubade korraldajad ja LIFE heritageHOME projekti meeskond tänavad veelkord kõiki osalejaid nende koostöise panuse eest!

Muinsuskodude omanike töötubasid valmistasid ette ja viisid läbi:

- △ Piia Tammpuu, Triin Reidla ja Henry Kuningas, Eesti Kunstiakadeemia
- △ Laura Ingerpuu, Muinsuskaitseamet
- △ Kadri Kallast, Kultuuriministerium
- △ Rasmus Pedanik, MTÜ Sotsiaalse Innovatsiooni Labor

Kokkuvõtte koostas: Piia Tammpuu, Eesti Kunstiakadeemia

LIFE heritageHOME tegevuste ja tulemuste kohta saab täpsemat infot projekti kodulehelt: <https://kul.ee/heritagehome>.

Lisainfo ja kontakt: Kadri Kallast, Kultuuriministerium, LIFE heritageHOME projektijuht, kadri.kallast@kul.ee, +372 5669 2040.